

SALVE
Revue pro teologii a duchovní život

prezentace české Jeruzalémské bible

VÁCLAV
HAVEL

DAGMAR
HALASOVÁ

Kryształ OP

Obsah

Benedikt Mohelník OP

Už je tomu rok... / 5

Žalm 42 / 9

Václav Havel

Naděje je stavem ducha / 11

Dominik Duka OP

Důležitý kámen do velké mozaiky / 13

Kniha proroka Izaiáše, kapitola 7 / 17

František X. a Dagmar Halasovi

Krása, přesnost a tradice / 19

Eva Fuchsová

Jákobův zápas s andělem / 25

Pavel Mareš

Bible je žebříkem do nebe / 29

Kniha Genesis, kapitola 3 / 33

Benedikt Mohelník OP

Dobře, že jsme založili školu / 35

Jeruzalémská bible na internetu / 39

Přehled dosavadních vydání

české Jeruzalémské bible / 41

Evangelium podle Jana, kapitola 1 / 43

Slavnostní prezentace českého překladu *Jeruzalémské bible* proběhla 30. listopadu 2009 v 16 hodin v barokním refektáři kláštera dominikánů u Sv. Jiří v Praze. Ukázky z textu *Jeruzalémské bible* četl Jan Hartl. Zpěvem doprovázel soubor Tiburtina Ensemble pod vedením Barbory Sojkové. Moderovala Daniela Brůhová, ČRo 2 – Praha. Mezi čestnými hosty byli přivítáni: J. E. kardinál Miloslav Vlk, arcibiskup pražský; J. E. Diego Causero, apoštolský nuncius v ČR; J. E. Alberto Salas Barahona, velvyslanec Peru; J. E. Jaakov Levy, velvyslanec Izraele; Mons. Ladislav Hučko, Apoštolský exarcha Řeckokatolické církve; Joel Ruml, předseda Ekumenické rady církví v ČR; Dagmar Havlová; členové překladatelského a redakčního týmu a další vzácní hosté. Mediálním partnerem prezentace byly revue Salve a ČRo 6.

Benedikt Mohelník OP

Už je tomu rok...

Příchod českého překladu *Jeruzalémské bible* na světlo světa provázela řada nejistot. Datum slavnostní prezentace knihy pro veřejnost bylo na základě dohodnutých termínů stanoveno s určitou časovou rezervou. Nakupením zádrhelů na straně čínské tiskárny, která Bible vyráběla, a v souvislosti s následnou dopravou po moři i po souši nebylo vůbec jisté, zda byla časová rezerva dostatečná a zda výtisky dorazí včas. Jen Sv. otec Benedikt XVI. měl to privilegium, že si už ze zářijové návštěvy u nás mohl odvézt pro něho zvlášť připravený a expresně dopravený exemplář.

Jeruzalémské bibli se ve světě dostalo všeobecného uznání a je považována za kvalitní dílo moderní katolické biblistiky. Jak ji ovšem přijmou čeští čtenáři? To byla druhá nejistota. Zakořenění ve staroslověnském překladu, postavení na kmeni překladů středověkých a kralickém, živení ovocem ekumenického překladu – mohou vůbec ještě přijmout další překlad dosti odlišného ražení? Rok 2009 byl navíc na nová vydání biblického textu v češtině vskutku přehojný. Česká *Jeruzalémská bible* vyšla jako třetí po *Bibli, překladu 21. století* (duben 2009) a *Českém studijním překladu* (červenec 2009). Vtírala se otázka, zda se ještě najdou tací, kteří si *Jeruzalémskou bibli* budou chtít přes to všechno koupit.

Poslední nejistota se týkala samotné prezentace „Jeruzalémky“ v dominikánském klášteře. Přijde na ni vůbec někdo? Zaujme událost také širší veřejnost a seriózní média?

Žádná z obav se nakonec nenaplnila. Oproti očekávání, doslova jako zázrakem, dorazily krabice obsahující Knihu knih jen několik hodin před plánovanou prezentací. Krizový scénář, jak s co nejmenší rozpačitostí prezentovat *Jeruzalémskou bibli*, aniž bychom ji mohli ukázat a nabídnout, mohl být s konečnou platností strčen do šuplíku. Na slavnostní prezentaci do historického refektáře kláštera sv. Jiljí se dostavili všichni pozvaní řečníci v čele s bývalým prezidentem Václavem Havlem a vzácní hosté, mezi kterými nechyběl apoštolský nuncius Diego Causero a kardinál Miloslav Vlk či páni velvyslanci, zástupci ekumeny a další. Přišla také spousta jiných lidí, takže dosti velký sál jen tak tak stačil. Už ze samotného večera mnozí odcházeli se svým výtiskem *Jeruzalémské bible*. A udělali dobře, protože v následujících dnech distribuce nestačila rozvážet do knihkupectví rychle se tenčící zásobu. Vlastně ještě dříve, než Bible na naše území dorazila, byl celý její

náklad rozebrán. Nakladatelé proto vzápětí začali dojednávat první dotisk, který byl k dispozici za několik měsíců, a tak ti, kteří s koupí zaváhali, museli chvíli počkat na novou várku. Zástupci všech druhů médií nejen přišli na prezentaci, se zájmem ji sledovali a pořizovali první rozhovory, ale v následujících týdnech věnovali prvnímu českému vydání *Jeruzalémské bible* poměrně velkou pozornost.

Od prvního představení *Jeruzalémské bible* v češtině a jejího uvedení na trh uplynul rok. Kromě dotisků krásné žlutavé Bible se zlatou ořízkou a té obvyčejnější zelené jsme se později dočkali i standardního provedení v červených deskách obohaceného o nehtové záložky s označením biblických knih a sympatického zmenšeného vydání v hnědé barvě. Navíc se připravuje *Malá Jeruzalémská bible* menších rozměrů s redukovánými poznámkami a úvody. Text *Jeruzalémské bible* si vybrali vydavatelé *Žlaté bible*, limitované luxusní edice velkého formátu zdobené dokonalými reprodukcemi středověkých maleb z těch nejkrásnějších rukopisů. *Jeruzalémská bible* má už i své vlastní vkusné webové stránky, které nabízejí všechny důležité informace jak o *Jeruzalémské bibli* a jejím rodišti, Jeruzalémské biblické škole, tak o vzniku českého překladu.

V tomto speciálním vydání *Salve* jsme shromáždili všechny příspěvky přednesené během slavnostní prezentace české *Jeruzalémské bible*, která se konala 30. listopadu 2009. Zařadili jsme rovněž ukázky z textu, toho večera přednesené Janem Hartlem. Poslední stránky jistým způsobem zachycují následný „život“ české verze tohoto skvělého díla Jeruzalémské biblické školy.

Jeruzalémská bible slaví své první narozeniny a za tu dobu, jak sami vidíte, pěkně vyrostla! Jako malý dárek jí a také vám, vážení čtenáři, chceme věnovat tento sborníček textů.

Žalm 42

*Jako prahne laň
po pramenité vodě,
tak prahne má duše
po tobě, můj Bože.*

*Má duše žízní po Bohu,
po živém Bohu,
kdy půjdu a spatřím
Boží tvář?*

*Proč bys, má duše, umdlávala
a sténala nade mnou?
Doufej v Boha: zas mu budu vzdávat díky,
On je spása mé tváře
a můj Bůh!*

*Má duše ve mně umdlévá,
a tu se rozpomenou na tebe:*

*Propast volala propast
za hluku tvých stavidel
a spousta tvých přívalů a tvých vln
přese mne se přelila.*

*Jahve sesílá svou milost ve dne
a dokonce i v noci,
ona mi vnuká zpěv, jenž je modlitbou
k mému živému Bohu.*

*Proč bys, má duše, umdlávala
a sténala nade mnou?
Doufej v Boha: zas mu budu vzdávat díky,
On je spása mé tváře a můj Bůh!*

DAGMAR
HALASOVÁ

Václav Havel

Naděje je stavem ducha

Při této příležitosti se snad mohu přiznat k jedné věci. Totiž že jsem se v letech těžších, v době věznění, což už je víc než třicet let, setkal s dominikánem, nyní biskupem sedícím po mé pravé straně, který byl tím, kdo v malém kroužku nás vězňů dodával naději. A to jednak svými teologickými výklady, jednak jakýmsi klidem, který vyzařovala jeho osobnost. On věděl, že být v souladu sám se sebou a se svým svědomím je důležitější než žít možná pohodlněji, ale za cenu trvalých kompromisů, trvalých prohřešků proti svému svědomí. Já jsem o té naději ve vězení dost často uvažoval a rozepisoval se o tom ve svých dopisech domů, a vždy znovu jsem dospíval k názoru, že naděje je stavem ducha, že to není ani optimismus, ani pesimismus, ani prognostika, že je to prostě jakási hlubinná jistota v člověku, že to všechno má jakýsi smysl. A ten, kdo toto cítí, je zvláštním způsobem věřící, byť by to stokrát popíral.

Dominik Duka OP

Důležitý kámen do velké mozaiky

Nikdy jsem nesnil o tom, že jednou budeme představovat *Jeruzalémskou bibli*, její český překlad, v tomto prostoru a spolu s vámi. Pan prezident Václav Havel hovořil při první návštěvě papeže Jana Pavla II. v Čechách o tom, co je zázrak, i o tom, že ví a zároveň neví, co zázrak je. Za sebe a za všechny, kteří jsme se práce na *Jeruzalémské bibli* účastnili, mohu říct, že tento večer je opravdu také takovým malým zázrakem života, a chtěl bych proto vám všem poděkovat. Také těm, kteří se už tohoto okamžiku nedočkali, spolupřekladaatelům, spolupracovníkům a všem, kteří nesli břímě tehdejší doby.

Mým úkolem je říct, jaký význam jsme přikládali právě tomuto překladu. Chtěl bych připomenout, že naše rozhodování o tom překládat Bibli jde do let po roce 1968, tedy do chvil toho největšího opětovného zatmění po určité naději, která tehdy zasvitla, kdy nebyla jistota, jak bude pokračovat ekumenický překlad, kdy bylo ohroženo i vydávání liturgických knih po II. vatikánském koncilu a kdy nastávaly problémy s biblickým textem při překladu jak v lekcionářích, tak v liturgii hodin, v breviáři. Druhým vážným problémem byla otázka biblických studií, protože literatura, která se týkala těchto studií, u nás prakticky od roku 1950 neexistovala. My jsme tehdy objevili, že *Jeruzalémská bible* je standardní vydání, které může posloužit jak studentům všech teologických fakult, tak i těm, kteří v církvi či v církvích pracují s biblickým textem. Protože text *Jeruzalémské bible* má zcela jistě svá všechna „p“ pro francouzský jazyk, rozhodli jsme se ji překládat přímo z francouzského originálu. Tohoto úkolu jsme se tedy ujali. Text, který máme nyní před sebou, je textem, který prošel opravdu velkou revizí. Nemohu nezapomenout i spolupráci se spolubratry z ostatních křesťanských církví, například s nezapomenutelným, již zesnulým profesorem Hellerem, u kterého jsme hledali pomoc i radu. My jsme totiž byli zasaženi i tím, že francouzské vydání *Jeruzalémské bible* prošlo trojí další úpravou. Naše české vydání je tak někde mezi druhým a třetím vydáním.

Domnívám se, že vydání *Jeruzalémské bible* nemá být naší společnosti prezentováno jako jediné a nejlepší, ale že je to určitě důležitý kámen do velké mozaiky českého překladu biblického textu. Víme, že tradice českého biblického překladu je opravdu nádherná, že je nejen zdrojem české literatury, ale stala se výchozím bodem i pro biblické překlady ve všech slovanských jazycích. První úplný český

překlad Bible vznikl v době otce vlasti Karla IV. a byl určen pro sestry dominikánky u Sv. Anny, a já nemohu nepřipomenout, že pravé české Vánoce mají svůj podklad právě v této svatoannenské *Leskovické bibli*. Jestliže evangelista Lukáš jako lékař píše v druhé kapitole „najdete novorozence“, tehdejší překladatelé věděli, že sestry dominikánky v sobě mají mateřského ducha, a přeložili jeho slova jako „najdete děťátko, nemluvnětko“. Všimněme si, že celé středoevropské Vánoce vycházejí právě z této věty, z tohoto textu, že všechny koledy se vrací k tomuto momentu. Myslím, že to je vhodná tečka za tím, co jsem chtěl říct. Kéž bychom si tedy uvědomili, že bez Bible by Vánoce neexistovaly a bez českého překladu by nebyly takové, jaké je známe.

Kniha proroka Izaiáše, kapitola 7

*Jahve znovu promluvil k Achazovi a řekl:
Žádej si znamení od Jahva, svého Boha,
hluboko v šeuu nebo vysoko na výsostech.*

A Achaz řekl: Nebudu žádat nic, nebudu pokoušet Jahva!

*On tedy řekl:
Poslouchejte tedy, Davidův dome!
Je vám málo obtěžovat lidi,
že obtěžujete i mého Boha?
Proto vám Pán sám dá znamení:
Hle, mladá dívka počne,
porodí syna
a dá mu jméno Emanuel.*

*On bude jíst sedlé mléko a med,
dokud nedokáže odvrhnout zlo a zvolit dobro.*

František X. a Dagmar Halasovi

Krása, přesnost a tradice

Když jsme s mou paní v červnu roku 1980 začali překládat *Jeruzalémskou bibli*, měli jsme už za sebou dosti dlouhou překladatelskou dráhu s řadou časopisecky i knižně vydaných titulů. Překlad Písma svatého byl ovšem úkol značně odlišný od všeho, co jsme dokázali zvládnout předtím. Jiný byl především předpokládaný výstup. Měli jsme odevzdat přesný a literárně hodnotný překlad francouzského textu, ale ten měl být pouze podkladem pro přípravu definitivního znění české verze *Jeruzalémské bible*, k jehož vypracování byla nutná pomoc odborných biblistů a znalců původních jazyků Písma. Pro úspěch konečného výsledku díla ovšem byla nezbytnou podmínkou dobrá kvalita onoho podkladu.

Prvořadým problémem při jeho přípravě bylo vyřešení otázky, jak dosáhnout toho, aby překlad z franštiny věrně zachycoval podobu originálu Písma, jenž je hebrejský nebo řecký. Přesvědčení, že problém tohoto druhu je vůbec řešitelný, se opíralo o povahu původní *Jeruzalémské bible*. V případě jejího francouzského znění šlo o velmi přesný překlad, jenž byl navíc doprovázen nejen věcnými poznámkami k obsahu textu, ale také poznámkami k jeho filologickému rázu, jež vysvětlovaly zejména to, proč v *Jeruzalémské bibli* zní ta či ona pasáž textu jinak, než je v překladech Písma obvyklé. A proto už přesným překladem z franštiny automaticky přecházel do české verze onen způsob vyjádření hebrejských či řeckých výrazů a obrátů, jenž je specifičností přínosu *Jeruzalémské školy* v oboru biblistiky a součástí toho, jak chápali učenci této školy smysl biblického textu. Komplikaci zde naopak představovala skutečnost, že text přeložený do češtiny byl vedle toho ovlivněn zároveň francouzskou formou způsobu vyjádření hebrejských či řeckých výrazů a obrátů. Proto bylo pro vypracování definitivního znění nezbytné, abychom dokázali rozlišit mezi tím, co ve francouzském textu Písma spadá na vrub pravidlům, jimiž se řídí tento jazyk vždy a všude, a tím, co je naopak výrazem interpretace smyslu biblického textu.

Fakt, že naše překladatelské duo toto rozlišovací umění rychle zvládlo, v podstatě zajistil zdar díla. Biblisté obdrželi od překladatelů český text spolu s upozorněním na jeho problematická místa, s dotazy na správnost užití terminologie, ale poté, co byly problémy vyřešeny a dotazy zodpovězeny, byl už český text, jehož podoba se příliš nelišila od původního překladu z franštiny, v podstatě připraven k tisku.

Kooperace mezi biblisty a překladateli probíhala takto: Počátkem byl systém spolupráce manželů Halasových na překladu. Každou jednotlivou knihu Písma překládá jeden z nás sám, aniž konzultuje jiné překlady Písma. Důvodem této praxe je naděje, že se takto popřípadě může občas přijít na „neotřelý“ překlad některé pasáže biblického textu. Tuto snahu však neabsolutizujeme, protože jsme si vědomi pravidla, podle něhož platí, že když už jednou bylo něco řečeno či napsáno dobře, nemá nikdo právo to kvůli originalitě říct či napsat špatně. Proto, když prvotní překlad podrobujeme kontrole, při níž překladatel předčítá a spolupracovník sleduje daný text v *Jeruzalémské bibli*, leží na stole řada českých nebo též cizojazyčných překladů Písma, do nichž v případě jakékoli pochyby nahlížíme. Zkorigovaný text pak přepisujeme a odevzdáváme biblistům k recenzi. Poté, co od nich dostaneme písemné připomínky, přistupujeme k revizi překladu, během níž upravujeme prvopis podle připomínek recenzentů a zároveň celý text překladu každé knihy znovu porovnáváme s textem *Jeruzalémské bible*.

Po revizi již bylo možno začít připravovat text pro tisk. V průběhu této přípravy došlo k pádu komunismu, což byl zlomový moment, který pronikavě ovlivnil metodu přípravy. Před listopadem 1989 se mohl tým překladatelů a biblistů scházet několikrát do roka, řešit zbylé problémy zveřejňovaných textů a udílet jim imprimatur, po listopadu 1989 přibýlo všem mnoho jiných úkolů, překladatelé se ocitli na osm let v Římě, schůzky byly možné jen velmi výjimečně, vše se muselo řešit na dálku. Příprava tedy pokračovala ve ztížených podmínkách.

K této skutečnosti bych rád uvedl jednu vzpomínku, jež má souvislost s panem prezidentem Havlem. On jako někdejší spoluvězeň otce Dominika Duky byl jedním z mála lidí, kteří věděli o přípravě české verze *Jeruzalémské bible* už v době totality. Pak se stal prezidentem republiky a já jsem byl jmenován velvyslancem Československa u Svatého stolce. Povinností takového diplomata je, aby před nastoupením své mise požádal u přijetí u ústavních činitelů. V říjnu roku 1990 mě tedy přijal pan prezident Havel a mimo jiné mi tehdy položil otázku: „Jak pokračuje překlad *Jeruzalémské bible*?“ Odpověděl jsem: „Pane prezidente, kdyby nebylo Sametové revoluce, pokračovali bychom rychleji, ale stejně zaplat Pán Bůh za ni.“

Po pádu totality bylo namísto složitých plánů na tisk české *Jeruzalémské bible* v zahraničí a její následné pašování do vlasti možno přikročit k vydávání ve vlastním nakladatelství dominikánského řádu. V roce 1992 vychází první svazek jejího pracovního vydání, poslední sedmnáctý vyšel roku 2008. O této edici i o tom, jak na ni navázala příprava definitivního vydání, vám něco povědí pracovníci nakladatelství Krystal, já nyní na závěr navážu na úryvek z proroka Izaiáše, který zde právě přečetl pan Hartl, a pokusím se vám na něm ukázat, na jaké problémy jsme při překládání naráželi a jak jsme je řešili.

První z nich se týká stylu. V liturgickém překladu zazní prorokova výčitka takto: „Nestačí vám omrzovat lidi, že omrzujete i mého Boha?“ V překladu *Jeruzalémské bible* jste touž pasáž slyšeli takto: „Je vám málo obtěžovat lidi, že obtěžujete i mého Boha?“ Věcná výpověď obou znění je zcela identická, ale mám za to, že každý, kdo má sebemenší cit pro krásu naší mateřštiny, pochopí, proč je druhý překlad vhodnější než první. Při práci na překladu jsme tedy dbali i na estetické momenty. Nebyly však jen problémy filologické, mnohé jiné zasahovaly do oblasti věrouky. Jeden takový je hned v další větě zde přečteného úryvku z Izaiáše: „Hle, mladá dívka počne, porodí syna“ atd. Jde o text velmi známý a jistě jsou mezi vámi posluchači, kteří by zde čekali slova: „Hle, panna počne.“ I v *Jeruzalémské bibli* se nalézá výrok v tomto znění, totiž tam, kde Izaiáš cituje Matoušovo evangelium. Ne však v úryvku, jenž se zde četl. Zato u něho stojí poznámka vysvětlující, že prorok sice nehovořil přímo o panně – hebrejský výraz *alma* je v tomto případě neutrální, jeho nejpřesnějším protějškem je vskutku termín mladá dívka –, ale zároveň tato poznámka uvádí, proč lze přesto výrok klást do souvislosti s panenstvím Matky Boží Marie. Pokud tedy nezbytností uchovat přesné znění originálu vznikaly nesnáze, pomohly poznámky, jejichž redakci jsme věnovali velkou péči. A do třetice je v témže výroku výraz *počne*. Kdybychom jej byli doslova přeložili z franštiny, vyhlížela by věta takto: „mladá dívka otěhotní.“ Je to sice totéž, jako když „počne“, ale úcta ke starším překladům Písma nabádá, aby se bez vážných důvodů neměnilo to, co dobře sloužilo čtenářů Bible po generace. Kdybych tedy měl shrnout zásady, jimiž se řídila naše překladatelská práce, vyjádřil bych je trojicí: krása, přesnost, tradice.

Má životní družka vyjádřila to, co pro ni znamenala příprava české edice *Jeruzalémské bible*, ještě jinak. Dávám tedy slovo jí:

Můj muž vnášel do díla veškeré své znalosti biblických reálií, své znalosti historie i českého jazyka. A já celá svá léta francouzských studií, každý okamžik nad knihou, kdy jsem si do paměti ukládala význam toho či onoho pojmu. Přinášela jsem Jeruzalémské bibli všechny své znalosti vyvážené z okouzleného usebrání nad krásou slov v jejich neotřelosti; dávala jsem jí veškeré úsilí své paměti od prvních krůčků do země-řeči, kam jsem si uvykla vcházet bez pasu. I své toulky do jiných jazyků za srovnáním jsem tam vnášela. A ještě něco jsem Jeruzalémské bibli přinášela. Tó v obět: svou touhu mluvit francouzsky tak, aby nikdo nepoznal, že nejsem rodilá mluvčí, touhu po dokonalosti, s níž jsem se stavěla před zrcadlo, v němž se odrážela má podoba, má marnou marnivostí pokrivená podoba. Svě zpokornění jsem Jeruzalémské bibli dávala. Vždyť teprve teď nabývalo mé celoživotní snažení smyslu. Teď, kdy se měnilo v uvědomělou službu, kdy se podrobilo touze odvést překlad, jenž, jak jsem se domnívala, bude ozdobou tajného dominikánského řádu v mé,

v naší zemi. Věděla jsem, že má práce má být anonymní, a přijímala jsem tento fakt s radostí. A dnes se sama sebe ptám, je-li taková radost podobná radosti dominikána při slibech, jimiž se zříká mnohých marností, které pokřivují jeho podobu, když na sebe ve zpokornění hledí do zrcadla...

Sametová revoluce sametově setřela utajenost našeho počínání...

EVA
FUCHSOVÁ

Eva Fuchsová

Jákobův zápas s andělem

Mám říct pár slov o našem malém vydavatelství, které bylo poctěno tak velkým, ba obrovským úkolem, jako je práce na vydání *Jeruzalémské bible* v české jazykové verzi. Vydavatelství Krystal OP začalo na tomto projektu pracovat před 17 lety, na samém počátku své existence, ba dokonce můžeme říct, že ještě o několik let dříve, v jakémsi svém prenatalním stavu. Dokonce můžeme bez přehánění tvrdit, že Krystal vděčí za svůj vznik právě *Jeruzalémské biblí*. Její definitivní vydání je tedy velmi významným milníkem na životní pouti našeho vydavatelství a podvědomě se naskytá otázka, jestli není bodem finálním. Přinejmenším je to však bod rekapitulace, kdy se ohlížíme zpět, plní údivu, vděčnosti a radosti z dosaženého cíle.

Ale začnu od začátku. Často musíme odpovídat na otázku, jak se to přihodilo, že tuto náročnou zakázku dostalo tak malé vydavatelství, jako je Krystal OP. Malinko odbočím, abych vysvětlila jeho název. OP za jménem znamená *Ordo praedicatorum*, Řád kazatelů neboli dominikánů. Jméno Krystal pak je dědictví po provorepublikovém dominikánském vydavatelství, které ve své době hrálo dost významnou roli nejen náboženskou, ale i kulturní a společenskou. Na tento slavný odkaz by chtěl nový Krystal navazovat, ne snad celospolečenským významem, ale také ne pouze jménem. Přinejmenším poctivou a kvalitní prací.

Ale vraťme se k otázce, proč zrovna Krystal má něco společného s *Jeruzalémskou biblí*. Ta otázka dává smysl, protože naše vydavatelství čítá dva zaměstnance, když nepočítáme několik externích spolupracovníků, vydává pár knih ročně a ve výběrovém řízení na tak velký projekt, jako je *Jeruzalémská bible*, by určitě neuspělo. Naštěstí však k výběrovému řízení nikdy nedošlo. *Jeruzalémská bible* žila od počátku svým vlastním životem a neohlížela se na žádné zavedené struktury a postupy. Ona se tedy ani nemohla příliš ohlížet, protože v době jejích prvních krůčků ještě žádné struktury nefungovaly a žádné postupy nebyly zavedeny. Rok či dva po pádu komunismu nebylo ještě z čeho vybírat, jak víme. A tak *Jeruzalémské biblí* nezbylo než si zformovat své vlastní vydavatelství.

Krystal OP je tedy jakýmsi vedlejším produktem *Jeruzalémské bible*, nikoliv naopak, jak by se mohlo na první pohled zdát. Spolupracovníky manželů Hałasových na tomto díle byli od počátku otcové dominikáni – především otec Dominik Duka, tenkrát ještě bez biskupské mitry, a dále otec Vojtěch Soudský, otec v mnoha smyslech: nejen otec dominikán, ale také organizační a technický otec

celého projektu a posléze otec vydavatelství Krystal OP. Jemu bych chtěla za naše vydavatelství a za *Jeruzalémskou bibli* zvláště poděkovat.

O samotné práci na *Jeruzalémské bibli* bych mohla mluvit několik hodin, ale omezím se na stručné shrnutí: Nutno přiznat, že to nebyla vždycky osvěžující a povznášející činnost. Přesahovala nás v mnoha ohledech. Profesionálně, lidsky, nebo lépe řečeno božsky. Leckdy se nám ztrácelo ze zřetele, že pracujeme s Božím Slovem. Ale opačně to naštěstí fungovalo dobře: Boží Slovo neztrácelo ze zřetele, že pracuje s námi, hříšnými a slabými nástroji. Zůstalo věrno samo sobě. I když my jsme nevěrní, On zůstává věrný, protože nemůže zapřít sám sebe, jak říká. Věříme, že přes všechnu lidskou nedostatečnost *Jeruzalémská bible* v české verzi nese autentické Boží Slovo, silné a tvořivé.

Důkazem jeho tvůrčí síly je mimo jiné existence vydavatelství Krystal OP, jak už bylo řečeno. Říká se, že velkými úkoly roste člověk, a my jsme udělali zkušenost, že velkými úkoly roste rovněž vydavatelství. Ne tak co do počtu pracovníků nebo kancelářů, ale jistě co do šíře záběru a snad i kvality produkce. První pozici v naší práci zaujala po *Jeruzalémské bibli* středověká theologická literatura, vydávaná z velké části dvojjazyčně, česko-latinsky, především dílo sv. Tomáše Akvinského. O další pozice se dělí současná teologie a filozofie, klasická díla duchovní četby a dominikánská produkce.

I nyní nás tato práce v mnoha ohledech přesahuje. Ale s klidným svědomím můžeme tvrdit, že pokud jsme zvládli s Boží pomocí *Jeruzalémskou bibli*, zvládneme už všechno. Není těžší a zodpovědnější úkol pro vydavatele než se potýkat s Božím slovem. Připomínal nám v mnohém ohledu Jákobův zápas s Andělem. Není v něm vítězů ani poražených. Výsledkem je možná vymknutá kyčel a zcela jistě hojné požehnání, ale obojí je zahaleno tajemstvím.

Chtěli bychom tedy za tuto vzácnou příležitost poděkovat všem zúčastněným, v první řadě samozřejmě manželům Halasovým, dále otci biskupovi Dominiku Dukovi, všem odborným spolupracovníkům na revizi překladu, již zmíněnému otci Vojtěchu Soudskému, všem otcům dominikánům a potažmo i Karmelitánskému nakladatelství, které nám pomohlo v závěrečné fázi projektu svými odbornými silami i financemi. Na prvním místě však: Bohu díky!

Pavel Mareš

Bible je žebříkem do nebe

Rok 1989 nazval Jan Pavel II. zázračným rokem: *annus mirabilis*. Rok 2009 pro nás může být hned rokem tří malých zázraků, protože v letošním roce vycházejí tři celkové překlady Písma svatého v českém jazyce. To vše třicet let poté, co v jednom svazku vyšel Český ekumenický překlad Bible. Je to s podivem? Je to jinde také běžné? Co vše z toho lze vyvodit? A jaké místo mezi překlady zaujímá *Jeruzalémská bible*?

Pro mě osobně to podivuhodné rozhodně je a je to myslím důvod k radosti a úžasu. Často se při setkání s různými nepravostmi setkáváme s hodnocením „česká malost“, „čecháčkovství“. Ale jak nazvat jedním slovem českou velikost? Uvědomme si to dobře: Ve středně velkém evropském národě se najdou tři skupiny překladatelů a redaktorů, které v jednom roce dotáhnou do úspěšného konce tři různé biblické překlady. Všechny jsou zhotovené kompetentně – třebaže k nim můžeme snášet desítky neméně kompetentních výhrad a připomínek.

Když nečteme Bibli nedbale a chceme se stát trochu českými písmáky, můžeme mít ze vzájemného porovnávání překladů dokonce prospěch. Svatý Augustin je autorem tohoto téměř postmoderního výroku: „Rozličnost překladů občas spíše napomůže porozumět smyslu, než aby mu byla na překážku.“

Hlavní odlišnost české *Jeruzalémské bible* od jejích dvou kolegyn, narozených v letošním roce, spočívá v klasické katolické přidané hodnotě: ve výkladu, komentáři, poznámkách, úvodech, které nás orientují v často nepřehledném biblickém terénu. Chcete-li ode mě ilustrující příklad, doporučuji Janovo evangelium. Nerad bych ovšem, aby tu zkrátka přišla i čeština naší *Jeruzalémské bible*. Z toho, co jsem jako korektor připomínkoval, mi jako více než pěkná utkvěla kniha Job, kniha proroka Izaiáš či Apokalypsa.

Ale leží před námi i jedna legitimní otázka. Jsou tací, kteří nečtou Bibli v církvi a s církví. Výrok „Bible je slovo Boží“ jim nepřipadá automaticky platný. Uvědomují si značné duchovní bohatství Bible, ale otázkou autorství s velkým A či inspirovaností se příliš netrápí.

Je pro ně katolická *Jeruzalémská bible* s výkladem spíše přínosem, nebo překážkou?

Odpovídám si: „Může pro ně být spíše přínosem.“ Důvody, které k tomu mám, mě ale spíše znepokojují. Můj učitel profesor Alexandr Stich s naléhavostí

zdůrazňoval: „Odcizujeme-li se Bibli – což jde velmi snadno: prostě ji přestáváme číst –, pak se odcizujeme i sobě samým.“

Bible je pro mnohé už jen kulturní kuriozitou. Přestává být součástí toho, čemu sociologové říkají „balík příručního vědění“. Přestává být kusem přirozeného světa, do něhož se rodíme, ve kterém žijeme, který takříkajíc dýcháme.

Třicet vysokoškolských studentů dostalo před několika týdny od sociologa Miloslava Petruska úkol dekodovat poselství nápisu, který se objevil na československých ulicích krátce po invazi vojsk Varšavské smlouvy. Tato brutální akce byla kdysi nazývána internacionální bratrskou pomocí. Ten nápis zněl: „Kain byl také bratr.“ Smysl nápisu dešifrovala jediná dívka, jediná ze třiceti.

Jeruzalémská bible hledá přemýšlivého a sebevzdělávatelného čtenáře. Chtít porozumět Bibli znamená vydat se na nikdy nekončící cestu. A vyžaduje to někdy svěst i pořádný zápas. Připomeňme si tedy nakonec cestu a zápas praotce Jakuba, to jest 28. a 32. kapitolu Geneze. Než Jakub svede svůj zápas s Bohem o jeho požehnání, má cestou z Beer-Šeby do Charanu, na místě, jež později nazve Betel, to je „dům Boží“, zvláštní sen (Gn 28,12–16). Cituji:

Ždalo se mu o žebříku, který byl zasazen v zemi a jehož vrcholek dosahoval až do nebe a po němž vystupovali a sestupovali Boží andělé!

A hle, stanul před ním Jahve a řekl: „Jsem Jahve, Bůh tvého praotce Abraháma a Bůh Izákův. [...] Jsem s tebou, budu tě chránit všude, kam půjdeš, a přivedu tě nazpět do této země, neboť tě neopustím, aniž bych splnil to, co jsem ti slíbil.“

Jakub se probudil a řekl: „Opravdu, na tomto místě je Jahve a já jsem to nevěděl!“

Bible je vskutku neobyčejná kniha. A je to jen kniha? Není něčím víc? Není opravdu žebříkem, mostem, po kterém lze vystoupit až do nebe?

Přeji si, aby s námi Prozřetelnost komunikovala podobně jako s Jákobem: v tihosti, tajemně i s onou podstatnou jistotou.

Kéz k tomu pomáhá i český překlad *Jeruzalémské bible*.

Kniha Genesis, kapitola 3

Uslyšeli krok Boha Jahva, jenž se procházel v zahradě v denním vánku, a člověk i jeho žena se skryli před Bohem Jahvem mezi stromy zahrady.

Bůh Jahve zavolal na člověka a řekl: „Kde jsi?“

„Slyšel jsem tvůj krok v zahradě,“ odpověděl člověk;

„bál jsem se, protože jsem nahý, a schoval jsem se.“

„A kdo ti pověděl, že jsi nahý?“ pokračoval.

„Ty jsi tedy jedl ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst!“

Člověk odpověděl: „To žena, kterou jsi mi dal za družku, mi dala z toho stromu a já jsem jedl!“

Bůh Jahve řekl ženě: „Co jsi to udělala?“

a žena odpověděla: „To had mě svedl a já jsem jedla.“

Tu Bůh Jahve řekl hadovi: „Protože jsi to udělal,

bud' zlořečený mezi vším dobyt看em

a všemi divokými zvířaty.

Budeš se plazit po břiše a žrát prach

po všechny dny svého života.

Nepřátelství položím mezi tebe a ženu,

mezi tvé a její potomstvo.

Ono ti rozdrtí hlavu

a ty je zasáhneš do paty.“

Benedikt Mohelník OP

Dobře, že jsme založili školu

Jeruzalémská bible je bez pochyby nejznámějším a snad také nejvýznamnějším počinem *École biblique et archéologique française de Jérusalem* – Francouzské biblické a archeologické školy v Jeruzalémě, u nás známější pod názvem Jeruzalémská biblická škola. Právě jí je věnováno 3. číslo revue *Salve* v roce 2009. V čísle, které počtem stran přesahuje obvyklý rozsah téměř dvojnásobně, nabízíme českému čtenáři širší kontext, do něhož si může zasadit právě vycházející překlad *Jeruzalémské bible*.

Jeruzalémská biblická škola oslaví příští rok 120. výročí svého založení. Byla první univerzitní institucí ve Svaté zemi. Počátky školy a postavu zakladatele nám přibližují jeho osobní vzpomínky. Ještě před odjezdem do Jeruzaléma dominikán Joseph-Marie Lagrange vyjadřuje své obavy:

Co dělat tak daleko od vědeckého světa? Budeme mít přístup ke knihám? Bude možné v tomto horkém podnebí pracovat? V této nejistotě mi poslušnost nedovolila komukoli se svěřit. Velmi nepřímou jsem se zeptal jednoho kanadského poutníka, který viděl náš konvent sv. Štěpána. Není tam ani knihovna, ani konvent. Bydlí se nuzně v bývalých městských jatkách rozšířených o pár cel v poschodí; jediný strom v zahradě, úmorné vedro. Moje bezradnost rostla.

Zanedlouho potom, už ve Svaté zemi, konstatuje:

Můj dávný projekt formovat biblisty se mohl uskutečnit... Skutečnost rozptýlila pochybnosti... Udělali jsme dobře, když jsme založili stálou školu...

Číslo je výjimečné sérií původních medailónů všech českých studentů, kteří prošli školou od jejího založení do poloviny minulého století. Po studentech z Francie a Belgie tvořili čeští studenti nejpočetnější skupinu. Nemohu mluvit o všech dvanácti, ale chtěl bych připomenout jméno prvního z nich – dominikána Vincence Zapletala, prozatím jediného českého profesora na Biblické škole, dále pak Aloise Musila či Vojtěcha Šandu. Posluchači školy Jan Hejčl, Pavel Škrabal a Josef Heger významně přispěli k tradici překladu Bible do češtiny.

Samostatný článek je věnován výrazné postavě, kterou byl Roland de Vaux OP. Do širšího povědomí akademického a kulturního světa vstoupil kromě svých vědeckých prací projektem zkoumání a edice Kumránských svitků.

Nad specifickým místem tohoto překladu Bible v našem prostředí uvažují účastníci rozhovoru o práci na překladu *Jeruzalémské bible* do češtiny, manželé Halasovi a otcové biskupové Krátký a Duka OP, když vzpomínají na fascinující dobrodružství téměř desetiletého podzemního překládání a editování Písma svatého.

Toto *Salve* je ojedinělé také v tom, že jako první v českém prostředí představuje nový projekt Jeruzalémské biblické školy *La Bible en ses traditions* – Bible ve svých tradicích. Nejedná se o další přepracovanou verzi *Jeruzalémské bible*, ale o zcela nově pojatý projekt. Prozradím některé jeho rysy. Základním východiskem pro stanovení samotného biblického textu je rozhodující prohloubené pochopení vztahu Bible a tradice. Do nové edice se promítne bohatství různých tradic. Posvátný text bude doslova obklopen poznámkovým aparátem, který bude členěn podle povahy na komentáře k textu, kontextu, tradici a recepci. V oddílech věnovaných tradici bude zohledněn jak křesťanský, tak také židovský výklad biblických pasáží. Oddíl recepce si dělá ambice na zachycení vlivu Bible na kulturu v nejširším slova smyslu.

Nedílnou součástí čísla je obrazový doprovod tvořený unikátními archivními fotografiemi hlavních osobností a míst.

Až do začátku 50. let probíhala činná a plodná komunikace Biblické školy s českými odborníky. Násilný konec jí učinil rudý nepřítel ducha a kultury. Ani po dvaceti letech svobody se nepodařilo navázat na dřívější cíle styky. Doufám, že jak tematické číslo *Salve*, tak především vydání českého překladu *Jeruzalémské bible* znovu probudí český zájem o Biblickou školu v Jeruzalémě.

Jeruzalémská bible na internetu

<http://www.jeruzalemskabible.cz>

- dozvíte se o historii a charakteristikách *Jeruzalémské bible*
- dozvíte se o Jeruzalémské biblické škole
- dozvíte se o vzniku českého překlad
- naleznete odkazy na mediální ohlasy
- můžete si Bibli prohlédnout
- můžete si Bibli zakoupit

Přehled dosavadních vydání české Jeruzalémské bible

- **Luxusní vydání:** imitace kůže, zlatá ořízka, nehtové záložky, formát 165×210 mm. 1. vydání 2009, 2. vydání 2010.
- **Standardní vydání I:** zelená koženka se zlatou ražbou, formát 165×210 mm. 1. vydání 2009, 2. vydání 2010.
- **Standardní vydání II:** červená koženka se zlatou ražbou, nehtové záložky, formát 165×210 mm. 1. vydání 2010.
- **Standardní zmenšené provedení:** hnědá koženka se zlatou ražbou, nehtové záložky, formát 120×150 mm. 1. vydání 2010.
- „Zlatá bible“: pouze text *Jeruzalémské bible*, bez poznámkového aparátu, úvodů a ostatních doplňků. Limitovaná luxusní edice zdobená 259 reprodukcemi středověkých iluminací, formát 245×345 mm. Vydáno nakladatelstvím Euromedia Group, 2010.
- Pracovní vydání v 17 sešitech z let 1992–2008. Obsahuje stejný text (před závěrečnou revizí) jako definitivní vydání včetně úvodů, poznámek a marginálních odkazů.

Připravujeme

Malá Jeruzalémská bible: malý formát, redukované poznámky a úvody. Vhodná na cesty, pro mládež. Ocení ji všichni, pro které je důležitější text než poznámkový aparát. Vyjde v létě 2011.

Elektronická verze: Úplný text definitivního vydání včetně úvodů, poznámek, marginálních odkazů. Hypertextové odkazy, fulltextové vyhledávání, paralelní prohlížení různých překladů a další výhody multimediálního prostředí.

**POJĎTE S NÁMI
DO HLOUBKY!**

Co?

myslel?

myslí?

osvědčil?

my?

?

THURGOOD
PARSONS &
ATTORNEYS

Evangelium podle Jana, kapitola 1

*Na počátku bylo Slovo
a to Slovo bylo u Boha
a to Slovo bylo Bůh.
Bylo na počátku u Boha.*

*Vše bylo skrze ně a bez něho nebylo nic.
Co bylo v něm, byl život
a ten život byl světlem lidí
a světlo svítí ve tmě
a tma se ho nezmocnila.*

*Byl člověk poslaný od Boha,
jmenoval se Jan.
Přišel, aby svědčil,
aby vydal svědectví tomu světlu,
aby všichni jeho prostřednictvím uvěřili.
On nebyl to světlo,
ale měl vydat světlu svědectví.*

*Slovo bylo tím pravým světlem,
jež osvětluje každého člověka;
přicházelo do světa.
Byl ve světě
a svět byl skrze něho
a svět ho nepoznal.
Do vlastního přišel
a vlastní ho nepřijali.
Ale všem, kdo ho přijali,
dal moc, aby se stali dětmi Božími,
těm, kdo věří v jeho jméno,*

*On, jenž nebyl zplozen ani z krve,
ani z vůle těla,
ani z vůle muže,
ale z Boha.*

*A Slovo se stalo tělem
a přebývalo mezi námi
a my jsme patřili na jeho slávu,
slávu, kterou má od svého Otce
jako jediný Syn
plný milosti a pravdy.*

*Ano, z jeho plnosti jsme obdrželi všichni,
a to milost za milost.*

*Neboť Zákon byl dán prostřednictvím
Mojžíše,
milost a pravda přišly prostřednictvím
Ježíše Krista.*

*Boha nikdo nikdy neviděl;
jediný Syn,
nakloněný k Otcově náruči,
ten nám jej dal poznat.*

Krystal OP

S
Revue

PRÁVDOVA
K. MALAY

DEVEDNÝ
MOHELNIK

ALVE

pro teologii a duchovní život

SALVE

revue pro teologii, duchovní život a kulturu

Supplementum I (2010)

Prezentace české Jeruzalémské bible

pro Českou dominikánskou provincii a Biskupství královéhradecké vydává:

Krystal OP, s. r. o., Husova 234/8, Praha 1

šéfredaktor: Dominik Duka OP

redakce: Norbert Schmidt a Martin Bedřich

redakční rada /

Josef Bartoň, Dominika Bohušová OP, Gregor Buß, Tomasz Dostatni OP, Štěpán Filip OP, Ludvík Grundmann OP, Benedikt Hajas OP, Klára Jelínková, Pavel Vojtěch Kohut OCD, Benedikt Mohelník OP, Jiří Pavlík, Tomáš Petráček, Tomáš Pospíšil OP, Jan Regner SJ, Albert-Peter Rethmann, Oldřich Selucký, Karel Šprunk, Alexius Vandrovec OSB.

sídlo redakce /

Salve, Arcibiskupství pražské, Hradčanské nám. 16, 119 02 Praha 1-Hradčany
tel.: 603 229 688, e-mail: dominika@apha.cz

jazyková korektura: Eva Fuchsová

obálka a grafická úprava: Otakar Karlas a Norbert Schmidt

fotografie: Dominik Bouma, Tino Kratochvíl, Martin Staněk

sazba z písem Baskerville Ten OT a John Sans: Pavel Vodička

tisk: Omikron Praha, s. r. o.

internetové stránky: Lukáš Kratochvíl (<http://salve.op.cz>)

distribuce – objednávky /

Postservis, odd. předplatného, Poděbradská 39, 190 00 Praha 9, www.periodik.cz

e-mail: postabo.prstc@cpost.cz, bezplatná infolinka České pošty 800 300 302

cena 50 Kč

číslo účtu pro sponzorské příspěvky: 6375022/2700, v.s. 72583

MK ČR 67 83

ISSN 1213-6301